

סימן ל

פסקי דין ותש' קצרות

נושאים

1. חלוקת ירושה

2. נספח לצואה ולהסכם ממון לפני הנישואין

1. חלוקת ירושה

הצדדים - שלשה בנים - ירשו מאביהם דירת חדר. הואיל וכל רכושו היתה דירת החדר, החליטו האחים בשלב ראשון לא להוציא צו ירושה, ובינתיים לאפשר לכ"א מבני הבנים לגור חמש שנים בדירה. הראשונים שהתגוררו בדירה היו בתו וחתנו של האח הבכור. לאחר חמש שנים שהתגוררו בדירה, בא האח הבכור וטען שתי טענות: א. הואיל והוא בכור, הוא מבקש את המגיע לו ע"פ דין תורה, דהיינו שני חלקים שהם מחצית הדירה. ב. הוא מבקש להוציא צו ירושה כנ"ל, והואיל והחצר אינה ברת חלוקה הוא מבקש לעשות גוד או אגוד ולקנות את הדירה. באשר לזכות של שני האחים האחרים שבניהם יגורו בדירה חמש שנים, מוכן האח הבכור לשלם שכר דירה בעבור מה שהתגוררו בתו וחתנו חמש שנים. שני האחים התנגדו לתביעה. באשר לאופן החלוקה, הם מוכנים שיחולק ע"פ דין תורה. באשר לרצון האח הבכור לקנות כבר כעת את חלקם בדירה, לדבריהם אין הם מוכנים לותר על הזכות הקיימת בהסכמה שכ"א מבניהם יוכל להתגורר בדירה חמש שנים.

תשובה - א. לענין חלק הבכורה, הפסיד האח הבכור את חלק הבכורה בשעה שהסכים לבצע חלוקה של שכירות הבית בין האחים באופן שוה, וכדאיתא בגמ' ב"ב קכו, א, וכפי שפסק המחבר בשו"ע חו"מ רעח, ח, וז"ל:

"בכור שמכר חלק בכורה קודם חלוקה, ממכרו קיים, מפני שיש לבכור חלק בכורה קודם חלוקה. לפיכך אם חלק עם אחיו במקצת נכסים, בין בקרקע בין במטלטלין ונטל חלק כפשוטו, ויתר בכל הנכסים ואינו נוטל בשאר אלא כפשוטו."

ועיין בסמ"ע ס"ק כה דאמרינן מדמחל לו בזה שלא ליטול ממנו פי שנים, מחל גם בשאר הנכסים, מפני שיש לו חלק בבכורה אף קודם חלוקה. ובנידון שלפנינו בעצם ההסכמה (שהיתה אמנם בע"פ ולא בכתב) לחלוק את שכירות הבית באופן שוה בין שלושת היורשים, ולא תבע האח הבכור שילדיו יתגוררו חלק יתר על אחיו, ויתר הבכור על חלק בכורתו במקצת נכסים (שכירות לחמש עשרה שנה), וא"כ ויתר בכל הנכסים, ואינו יכול לבוא היום ולתבוע את חלק הבכורה, וע"כ ע"פ דין תורה

תחולק הירושה שוה בשוה.

באשר לבקשה לבצע חלוקה כעת, כאשר לשני הבנים יש זכות מגורים בבית עוד עשר שנים, לענין לא גריעי בנים אלה משוכר דעלמא, שאילו היו היורשים משכירים את הדירה לחמש עשרה שנה, אף שיכולים לחלוק, אין הם יכולים להוציא את השוכר מהדירה תוך זמן השכירות, כך גם בנדו"ד אין החלוקה בגוד או אגוד יכולה לגרוע את זכות האחים האחרים למגורים בדירה כ"א חמש שנים, וע"כ יכול הוא לדרוש כעת גוד או אגוד, אך האחים יוכלו לגור בדירה כ"א חמש שנים. זכות זו הוקנתה להם מכח ההסכמה שהיתה ביניהם, ומכח הקנין (מגורים) שביצעו ילדי האח הבכור שהתגוררו בדירה והחלו כך בביצוע ההסכמה, דבחלוקת השותפות סגי בקנין של אחד, וכדאיתא בתוס' ב"ב ג, א ד"ה רב, וברא"ש פ"ק דב"ב ה"ג, ובמחבר בשו"ע חו"מ קנ"ב (בסופו), והוא הדין בנדו"ד שיש רק בירור חלקים סגי בקנין חזקה שעשו ילדי האח הבכור כדי לתת תוקף להסכמת החלוקה שבין האחים.

לאור האמור לעיל יש לדחות את תביעות התובע.

2. נספח לצואה ולהסכם ממון לפני הנישואין

בח"ב סי' כד כתבתי נוסח של צואה התקפה ע"פ החוק וע"פ ההלכה. ושם בסי' מז כתבתי הצעה להסכם ממון לפני הנישואין, באופן שאין צריך לעשות קנין בין קידושין לנישואין. נתקלתי פעמים רבות באנשים שערכו צואה או הסכם ממון אצל עו"ד (או בעצמם), ולנוסח שכתבו לא היה כל תוקף ע"פ ההלכה. הם התעקשו לא לשנות מהנוסח שנכתב אצל העו"ד מחששות שונים שאין כאן המקום לפורטם. לאור זאת ניסחתי נספח לצואה ונספח להסכם ממון, באופן שלהסכם ולצואה יהיה תוקף ע"פ ההלכה. כמובן שיש לבדוק בהסכמים הנ"ל שלא יהיה בהם דברים הסותרים לנספח או להלכה.

נספח לצואה מחיים

בס"ד, תשנ"י

אני הח"מ _____ ת.ז. _____ ערכתי צואה מחיים בתאריך _____, והואיל וברצוני שיהיה לצואה זו תוקף גם ע"פ דיני ישראל, הריני מצהיר ומקנה כדלהלן:

א. הנספח דלהלן מהוה חלק בלתי נפרד מהצואה שערכתי בתאריך _____.

ב. את כל האמור בצואה הריני מקנה בשטר הצואה ונספחו במתנת בריא שתחול מהיום ושעה אחת קודם מיתתי, אם לא אחזור בי, כמתנה גלויה ומפורסמת, כל דבר ודבר לפי קנינו המועיל ביותר ובאופן המועיל ביותר, בהקנאה גמורה, לכל מוטב ומוטב כחלקו האמור בצואה.

ג. על רכוש שאין הקנין נתפס בו, הנני מודה בהודאה גמורה שאני חייב לכ"א מהמוטבים דלעיל כפל סך השוה לחלקו ע"פ הצואה בנכסים שאין הקנין נתפס בהם. וקבלתי על כך אף בתורת התחייבות בקנין גמור אגב סודר, ושעבדתי נכסי לחוב זה מטלטלי אגב מקרקעי. חוב זה והתחייבות זו הותנו אף הם באם לא אחזור בי מצוואתי זו.

אולם בחוב זה ובהתחייבות זו הותנה שאם כ"א מהמוטבים יקבל את חלקו ע"פ האמור בצואה, הרי שיש בקבלת חלקו משום סילוק החוב וההתחייבות האמורה.

ד. כל הדברים הנזכרים, נעשה בהם קנין המועיל ביותר ובאופן המועיל ביותר, וקבלתי על עצמי את סברת הפוסקים המקיימים שטר זה. וכל ספק בלשון השטר יהיה נידון לטובת המקבל וידו תהיה על העליונה.

ה. זאת היא צואתי האחרונה, והיא מבטלת כל צואה קודמת שכתבתי, אם ישנה כזו. התנתי תנאי במתנה זו שאני יכול לחזור בי ממנה בכל עת שארצה. חזרה מצואה זו יכולה להיות אך ורק ע"י שטר צואה אחר, החתום בחתימת ידי ובעדים כשרים המעידים כי קבלתי בקנין, וכן שהייתי בדעה צלולה בזמן כתיבת הצואה החדשה.

ולראיה וקנין באתי על החתום, היום _____

נספח להסכם הממון

שבין _____ (ת.ז. _____) - להלן צד א

לבין _____ (ת.ז. _____) - להלן צד ב

הואיל והצדדים חפצים להנשא זל"ז, חתמו על הסכם ממון בתאריך _____

והואיל וברצונם שלהסכם זה יהיה תוקף ע"פ ההלכה, הוסכם להוסיף להסכם הממון שבין הצדדים נספח כדי לתת תוקף הלכתי להסכם, כדלהלן:

א. המבוא לנספח והנספח מהוים חלק בלתי נפרד מהסכם הממון שנערך בין הצדדים ונחתם בתאריך _____.

ב. הצדדים קבלו על כל הסכם הממון בקנין סודר בבית דין חשוב, והכל נעשה בקנין המועיל ביותר ובאופן המועיל ביותר, הן ע"פ דין תורה והן ע"פ החוק.

ג. היות ויש בהסכם הממון שערכו הצדדים הנ"ל זכויות שאינן ניתנות ע"פ ההלכה לסילוק או להקנאה אלא בתנאים מסוימים, ויבואו לערער שלא מולאו תנאים אלה, לפיכך:

1. צד א מודה בהודאה גמורה שהוא חייב לצד ב או/ו ליורשי צד ב או/ו לכל מי שיהיה מוטב בצוואתה, סך כפול מערך הנכסים שהקנין לא תופס בהם, וקיבל על כך בקנין סודר אף בתורת התחייבות, ושיעבד נכסיו דקנאי ודאקני מעכשיו מטלטלי אגב מקרקעי.

2. בחוב זה הותנה תנאי שיהיה ניתן לממש את החוב אך ורק אם צד א או מי מיורשיו יקבל זכויות בנכסים הנ"ל בניגוד להסכם או ללא הסכמת צד ב, בניגוד להסכם הממון שבין הצדדים.

3. כמו-כן צד ב מודה בהודאה גמורה שהיא חייבת לצד א או/ו ליורשיו או/ו

לכל מי שיהיה מוטב בצוואתו, סך כפול מערך הנכסים שאין הקנין נתפס בהם. וקבלה על-כך בקנין סודר אף בתורת התחייבות, ושעבדה נכסיה מטלטלי אגב מקרקעי.

4. בחוב זה הותנה תנאי שיהיה ניתן לממש את החוב אך ורק אם צד ב או מי מיורשיו יקבל זכויות בנכסים הנ"ל בניגוד להסכם או ללא הסכמת צד א, בניגוד להסכם הממון שבין הצדדים.

ד. על כל הנ"ל קבלו הצדדים בקנין סודר בבית דין חשוב וקבלו על עצמם סברת הפוסקים המקיימים שטר זה, ושכל ספק בלשון ההסכם או הנספח יהיה נידון לקיומו ולא לביטולו.

וּבִזָּה בֵּאֵנוּ עַל הַחֲתוּם, הַיּוֹם

צד א צד ב